

Kring det ryska problemet

VIKTOR KRAVTJENKO, ingenjör och medlem av kommunistpartiet, arbetade sedan mer än ett halvår i den ryska handelskommissionen i Washington, då han i april 1944 "hoppade av", lämnade sin befattning och började skriva om sina erfarenheter under sovjetregimen. Då hans memoarbok kom ut i USA för omkring ett år sedan väckte den stor uppmärksamhet och blev en politisk bestseller. I den antikommunistiska agitationen har boken, efter allt att döma, spelat en betydande roll; den publicerades just vid den tid då den kritiska inställningen mot Ryssland ånyo — efter vänskapskampanjen under det gemensamma kriget — blev förhärskande i amerikansk opinion.

Kravtjenko är nu några och fyrtio år gammal och tillhör alltså en generation som endast har avlägsna barndomsminnen från den förkommunistiska tiden. Enligt sin berättelse blev han som ung man medlem av kommunistpartiet; efter någ-

V. KRAVTJENKO:

Jag valde friheten.

Natur och Kultur. Pris 12 kr.

W. BULLITT: Jordens öde.

Fahlcrantz & Gumälius. Pris 10 kr.

ra år som vanlig arbetare fick han gå igenom en teknisk högskola, blev arbetsledare och chef för skilda företag samt slutligen hög departementstjänsteman. Redan före den stora utrensningen under 1930-talet hade Kravtjenko emellertid blivit kritisk mot regimen, kritiken stegrades efter hand till hat och under många år innan ett tillfälle erbjöd sig var den framgångsrike ämbetsmannen besluten att om möjligt lämna Ryssland. Det är en anklageskrift han nu presterat. Han berättar i detalj om de politiska processerna — i vilka han vid flera tillfällen varit inblandad —, om den hemliga polisens fruktansvärda metoder, om arbetarnas ofrihet och fattigdom, om de väldiga klasskillnaderna, om slavarbete, koncentrationsläger, tortyr och tyranni. Är hans skildring sann, eller åtminstone i huvudsak sann, är den ryska diktaturen, sedd inifrån, i det närmaste lika hård och omänsklig som den nazistiska; den enda väsentliga skillnaden är att rasföljelse inte finns i Ryssland.

Beträffande den centrala frågan om bokens sanningshalt kan en del saker inge betänksamhet. Långa samtal relateras årtionden sedan de hållits. Författaren själv verkar starkt idealiserad. Särskilt förefaller det underligt att en person med Kravtjenkos åsikter kunnat ha så stor framgång; den hemliga polisen, vars verksamhet Kravtjenko ryser för, har sannerligen inte i detta fall visat sig kompetent. På en rad andra punkter uppstår liknande frågetecken. Framför allt verkar det sannolikt att Kravtjenko varit mera osäker i sin uppfattning och mera opportunistisk i sin hållning än han nu vill låta påskina.

Dessa reservationer är dock icke avgörande. I stort sett får man intrycket att Kravtjenkos berättelser är riktiga. Att de icke kan verifieras ligger i sakens natur; skräckskildringarna från det nazistiska

Tyskland kunde icke bekräftas förrän efter regimen fall. I många punkter ger Kravtjenko endast i detalj vad en rad andra författare förut beskrivit mera generellt; hans framställning verkar därför ohylligare, men icke mindre sannolik. Upprensningar har skett, klasskillnaden och slavarbetet existerar, den totala ofriheten är ett välkänt och erkänt faktum; vad Kravtjenko berättar är egentligen endast hur dessa obestridliga förhållanden ter sig i praktiken och på nära håll. Men just genom närbilderna får Kravtjenkos bok sitt stora värde. I högre grad än många abstrakta och resonerande undersökningar borde den kunna ge en föreställning om vad en modern diktatur — nazistisk, fascistisk eller kommunistisk — innebär.

En invändning bör genast besvaras. Det sägs att den ryska regimen icke kan vara så hård, eftersom ryssarna stred så duktigt under kriget. Tillräckligt är att erinra om att ryssarna stred modigt och uthålligt även under Napoleonkrigen — då större delen av folket var livegna — och under första världskriget; för övrigt tycks tyskar och ryssar, engelsmän och amerikaner ha visat ungefär lika stor tapperhet under det senaste kriget. Tanken att ett folks mod visar att det är belåtet och någorlunda väl styrt hör till dumheterna av stjärnklass.

*

William Bullitt, under många år amerikansk ambassadör i Ryssland och Frankrike, har sedan länge varit känd för sin kritiska hållning mot Sovjetunionen och mot Franklin Roosevelts ryska politik. Till stor del är hans nu utkomna arbete — liksom Kravtjenkos — en anklageskrift mot Ryssland. Hans teser kan sammanfattas i några få ord. Den ryska politiken är under påverkan av den kommunistiska ideologin inriktad på omätlig expansion. Detta förstod inte Roosevelt. Han trodde sig genom en öppen och vänskaplig politik kunna vinna garantier för att Ryssland — liksom England och USA — skulle låta sig nöja med en fred utan erövringar. Att han hade fel framgår dels av att Ryssland efter krigets slut gjort en rad länder till vasallstater, dels av att det stadigt fullföljer sin på direkta eller indirekta erövringar inställda politik. Säkerhet mot ytterligare rysk expansion bör vinnas genom en europeisk federation av demokratiska stater, lierad med USA och andra demokratiska länder utanför Europa.

Dessa saker är inte nya, de har gång efter annan diskuterats under åren efter krigets slut. Oberoende

av ställningstagandet till dem kan man konstatera att Bullitts bok utgör en hälsosam påminnelse om att efterkrigspolitiken medfört en helt annan utveckling än den som man på demokratiskt håll hoppades på under kriget. Atlanchartan med sina frihetslöften verkar redan avlägsen och överklig. Vi har börjat vänja oss vid att det andra världskriget resulterat icke blott i frigörandet av några nationer, utan också i undertryckandet av andra, att ett slags Münchenpolitik på vissa områden för västmakterna tett sig som en nödvändighet, att tal om de små folkens frihet betraktas som en utmaning mot den ryska diktaturen. Även Bullitt har i själva verket resignerat; vad han räknar på är att ett fullföljande av den ryska expansionen inte skall godtas. Den demokratiska federation som enligt Bullitt skulle vara medlet till en stabilisering ter sig för närvarande lika utopisk som någonsin, och det kan betvivlas att propogandan för en sådan federation är ägnad att minska den internationella spänningen.

Översättningen av Bullitts bok bär vittne om alltför stor brådska.

Herbert Tingsten